

הלכות שבת – שיעור 7 מלאכת מבשל – שיעור סיכום א

שני אופני חימום המותרים

כפי שהתבאר מותר לחמם בשבת, ויש שני אופנים בהם החימום לא נחשב בישול:

- חימום על מקור חום שאין בכוחו לבשל.
- חימום מאכל מבושל כשאין מחזי כמבשל.

מקור חום שאין בכוחו לבשל

כלי ראשון מבשל, ובכלל כלי ראשון אסור גם לערות מכלי ראשון על גבי מאכל שאינו מבושל, ברם כוח בישולו אינו חזק כנתינה בתוך הכלי ראשון, ומתבטא למעשה בכך שמבשל רק 'כדי קליפה', היינו שיעור קליפה דקה. מהמאכל עליו עירו (שו"ע שיח י, ומשנ"ב עד). ויתירה מכך יש אומרים שאיסור הבישול בעירו אינו מהתורה אלא מדברי סופרים (חזו"ע שבת ד עמי שפד, וראה עוד שעה"צ שיח ה. ולגבי עירו שנפסק הקילוח – כלומר שנגע במאכל כשכבר אינו מחובר למקור ממנו יצא, עיין במשנ"ב בסי' ש"ח ס"ק עד).

כלי שני: לדעת בני ספרד מותר להניח כל מאכל שאינו מבושל בכלי שני, למעט מאכלים שהם בוודאי קלי בישול, ועל כן יש לברר על כל מאכל שרוצים לחמם בכלי שני האם הוא מודאי קלי הבישול (שו"ע שיח יב יג, ומשנ"ב סה פז. אור לציון ב ל ה, חזו"ע עמי של שלו שעת, שו"ת יחיה דעת ו כב, וכן דעת החזו"א נב יט, ברם בבא"ח בא ו החמיר כדעת פוסקי אשכנז).

לבני אשכנז, מותר לחמם בכלי שני, רק מים שמן ותבלינים מסויימים, כיון שהם בוודאי לא קלי הבישול, אך שאר המאכלים הם בגדר חשש קלי הבישול, ואסור לחממם בכלי שני (משנ"ב שיח לט מב מה, שעה"צ סח, ששי"כ א הערה קעב קעד).

כל שני יד נכוית: וגם מה שהתרנו בכלי שני זה דווקא אם החום המים בכלי חמים בשיעור רגיל, אבל אם הם בשיעור של **יד נכוית**, כלומר שאינו יכול להכניס ידו לתוכו בלא שתיכווה מיד בכניסתה, לדעת פוסקי אשכנז דינו ככלי ראשון ומבשל (משנ"ב שיח מח, יד יהודה יו"ד קה ט). ברם לדעת פוסקי ספרד אף בכלי שני מותר שאינו מבשל לעולם (בית יוסף יו"ד קה ב, חזו"ע שבת ד עמי שכב, אול"צ ב ל יא).

דוגמה: מזג מים רותחים מהמיחם לכוס, לבני אשכנז אסור להניח בכוס מקל קינמון או למהול בו מעט מים אף שקינמון ומים אינם מקלי הבישול, ולבני ספרד מותר.

כלי שלישי: דברים שאינם מקלי הבישול כגון מים שמן ותבלין הני"ל, לדעת כל הפוסקים מותר לתנם בכלי שלישי. ומאידך דברים שהינם קלי הבישול באופן ברור, היינו אותם המוזכרים בגמ' כגון דג מלוח, לדעת כל הפוסקים אסור לתנם בכלי שלישי כשחם כשיעור שהיד סולדת, לפי שמתבשלים גם בכלי שלישי, ואף בכלי רביעי ויותר אסור כל שחם כשיעור שהיד סולדת (שו"ע שיח ד, ומשנ"ב לו לט, ערוה"ש כח, ביה"ל שם ד"ה היא גמר, הגרי"ש אלישיב שבות יצחק בישול כט ז).

הלכות שבת – שיעור 7 מלאכת מבשל – שיעור סיכום א

ברם דברים המסופקים אם הינם בכלל קלי הבישול, כגון נענע, לימון, דבש וכיו"ב, הסכמת הפוסקים שמותר לתנם בכלי שלישי, וכן לערות עליהם מכלי שני (משני"ב שיח מה מז, שבט הלוי י סד, ועיין מג"א תמו ט) אף אם הוא חם מאד בשיעור של יד נכוית בו. (חזו"א נב יט, אג"מ שם אות ד, שבט הלוי י סד).

דבר גוש: לדעת פוסקי אשכנז דבר גוש כגון נתח בשר, תפוי"א וכיו"ב, כשחם כשיעור שהיד סולדת בו, אף אם מונח בכלי שני ואפ"י בכלי שלישי מבשל, לפי שאוצר בתוכו את החום (משני"ב שיח סה קיה, תמו כד, שש"כ א סד). ומאידך דעת פוסקי ספרד שאין בכוחו לבשל ודינו ככלי שני (אול"צ ב ל טז, חזו"ע שם עמ' שסז).

דוגמה: שפיכת מרק קר על גבי נתח בשר שבצלחת, או להשים תבלין על תפוח אדמה חם שבצלחת, לבני אשכנז אסור ולבני פוסקי ספרד מותר.

מצקת: מצקת בה נוטלים מהסיר דינה ככלי שני, אולם אם משהה את המצקת בתוך הסיר עד שמעלה התבשיל שבתוכה רתיחה (בעבוע) דינה ככלי ראשון (משני"ב שיח מה פז, ורנג פד, הגר"ש אלישיב שבות יצחק בישול יג ב, חזו"ע עמ' שסב). ויש פוסקים המחלקים שאם נוטל עם המצקת בעוד הסיר על האש דינה ככלי ראשון, ואם לאחר שהוסר הסיר מהאש דינה ככלי שני (אול"צ ב ל יז, חזו"א קכב ג).